

12. Metodologie pedagogiky. Pedagogický výzkum.

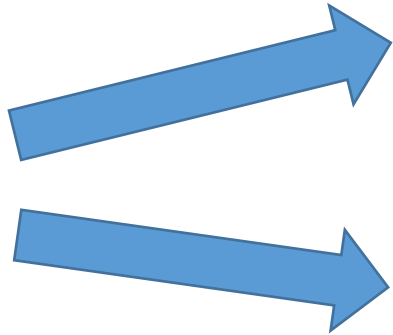
Základy pedagogiky

Doc. PhDr. PaedDr. Kamil JANIŠ, CSc.

Základní zdroje poznání

- vlastní nebo sdílená zkušenost ověřování vypracované vědecké teorie poznání výsledků z jiných šetření,
- další zdroje, jako např. poznatky teoretiků i praktiků v minulosti, analýza dokumentů (třídní knihy, kroniky, paměti učitelů, rodičů, bývalých žáků apod.),
- analýza poznatků a zkušeností ze zahraničí.

Přístupy ke zkoumání pedagogických jevů:

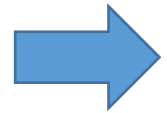
- kvantitativní

- kvalitativní

Koncipování projektu výzkumného šetření

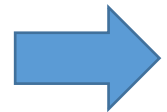
- Vymezení problému, stanovení cíle šetření a formulování výzkumných otázek.
- Výběr nástroje(ů) k sběru dat, charakteristika zkoumaného vzorku a stanovení postupu šetření.
- Analýza shromážděných dat z realizovaného šetření.
- Závěr z šetření.

Metody sběru dat rozdělujeme:

kvantitativní

dotazník, rozhovor (*interview*), obsahová analýza dokumentů
pozorování, sociometrie, experiment

kvalitativní

etnografická metoda, kazuistika

Kvantitativní metody sběru dat

dotazník

rozhovor (*interview*)

obsahová analýza dokumentů

pozorování

sociometrie

experiment

Dotazník

- Dotazník představuje typickou explorativní metodu. Určitou variantu představuje anketa, která je určena velkému okruhu respondentů za účelem sběru velkého množství dat v relativně krátkém čase (využívá se např. prostřednictvím médií) pro shromáždění názorů dotazovaných jedinců.

Rozhovor (*interview*)

Rozlišují následující typy otázek:

- uzavřené

Respondent si volí pouze z nabízených variant. Jedná se o nejčastější typ položených otázek. Důvodem je snadné a poměrně i rychlé vyhodnocení získaných dat.

- polouzavřené

Vedle nabízených variant je ponechána možnost vlastní formulace odpovědi. Vyhodnocení takových otázek je komplikovanější vzhledem k nalezení společných prvků právě u otevřených (vlastními slovy formulovaných) odpovědí.

- otevřené

Respondent má naprostou volnost pro vyjádření se k jednotlivým otázkám. Velice náročné vyhodnocení. Předpokládá se do jisté míry zkušenost předkladatele a realizátory výzkumu.

Obsahová analýza dokumentů

- *osobní dokumentace (např. od třídního učitele, školního psychologa, školního metodika prevence, výchovného poradce apod.),*
- *školské dokumentace (resp. jiných výchovných zařízení, vyhlášky, zákony, školní řády, zápisy školní inspekce, rozbor webových stránek škol a školských zařízení apod.),*
- *dalších zdrojů (školních) ukazatelů, jako např. „velké“ písemné práce, slohové práce, třídní knihy - absence, každoročně opakující se testy, přehledy o prospěchu žáka/ů apod.).*

Pozorování

- Podstatu tvoří přímé sledování činnosti respondentů, které se vyznačuje tím, že se jedná o plánovitou, systematickou, cílevědomou a řízenou činnost. O pozorování je veden záznam (protokol).
- V praxi rozlišujeme pozorování:
 - *zjevné* (tj. situace, kdy pozorovatel je znám a je vidět),
 - *skryté* (v současné době se nejčastěji realizuje prostřednictvím tzv. skryté kamery, např. při výslechu dětí Policií ČR apod.),
 - *zúčastněné* (pozorovatel se stává jedním z účastníků, přičemž ostatní vědí o sledování pozorováním).

Sociometrie

Metoda slouží k zjišťování *interpersonálních vztahů* v konkrétních (ohraničených) skupinách (např. třída, zájmový kroužek apod.). Metodou se měří míra *sympatie* (preference, resp. odmítání jednotlivých osob osobami jinými) a *sociální statut* (resp. prestiž) jednotlivých členů v konkrétní skupině (umožňuje odhalovat vůdce ve skupině, izolované jedince, dílčí skupiny – party ve skupině).

Experiment

- Experiment ve společenských vědách má poměrně omezené uplatnění.

Při experimentu ověřujeme, jak se chovají jednotlivé proměnné v rozličných podmínkách. V oblasti výchovy a vzdělávání můžeme porovnávat např. výsledky z uplatnění rozličných didaktických metod při výuce.

Další informace lze získat např.:

- CHRÁSKA, M. Kvantitativní pedagogický výzkum. In. PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. 1. vydání. s. 813–818. ISBN 978-80-7367-546-2.
- HENDL, J. Kvalitativní pedagogický výzkum. In. PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. 1. vydání. s. 819–823. ISBN 978-80-7367-546-2.